

SZIRMAI ANNA

Lotta Poetica: a militáns költészeti folyóirat (1971–1987)

Isaia Mabellini, művészneven Sarenco 1967-ben – közel száz más művésszel együtt – részt vett az első, később legendássá vált interdiszciplináris költészeti fesztiválon az olasz kisvárosban, Fiumalbóban. Itt találkozott először a belga Paul De Vree munkáival. A következő évben Firenzében személyesen is megismerkedett a két művész, innen datálható hosszú levelezésük és barátságuk.¹ Ebben az időszakban mindketten a saját folyóiratuk megjelenésén dolgoztak – Sarenco az *Amodulo* (1968–1970)² kiadásával, De Vree pedig egyebek mellett a *De Tafelronde* (A Kerekasztal) című kísérleti költészeti folyóirattal foglalkozott. Közös érdeklődésükből született meg az elhatározás, hogy szellemi erőforrásaik egyesítésével új, nemzetközi vizuális költészeti orgánumot hívjanak életre: ez lett a *Lotta Poetica*.

A *Lotta Poetica* szerepe sajátos a kísérleti költészeti irányzatokhoz kapcsolódó periodikák között. A politikai elköteleződés a kezdetektől jelen van a lapban, de az évek során árnyaltabbá váltak a hangúlyok.³ Az aktivista szellem a politikai kiáltványként megfogalmazott költői hitvallásokban is érzékelhető, egyes elemzők szerint a *Lotta Poetica* egyenesen hadüzeneteket közlő, anarchista kiadvány.⁴ A leghosszabb ideig létező avantgárd folyóiratként a lap három sorozatban jelent meg,⁵ mindhárom (eltérő összetételben) költők, művészek szerkesztették. A korszak más folyóiratainál szokásos, irodalmárokból, irodalomtudósokból vagy professzorokból álló szerkesztőbizottsági struktúrához képest ez is újtásnak számított.⁶ A lazább szerkezet a lapot az ötvenes évekbeli, nyíltan militáns művészeti kiadványokhoz

- 1 *Intervista a Sarenco. Esperienza di Lotta Poetica* = Melania GAZZOTTI – Nicole ZANOLETTI, *Omaggio a Lotta Poetica – 74 artista e una rivista*, Edizioni Berardelli, Brescia, 2009, 131.
- 2 Arrigo Lora Totino 1966-ban megjelent *Modulo* című lapja egyetlen számot ért meg, amely a konkrét költészet nemzetközi antológiaként vált értékes forrássá Max Bense, Gillo Dorfles, Heinz Gappmayr, Eugen Gomringer, Decio Pignatari, Augusto és Haroldo De Campos munkáinak közlésével.
- 3 Patrizio PETERLINI, *Sono sempre stato costretto a creare scandali per spiegare me stesso. Sarenco il guerrigliero*, Utsanga.it 2015 augusztus, <https://www.utsanga.it/peterlini-sarenco-il-guerrigliero/>.
- 4 Lásd *Uo*.
- 5 Az első sorozat 1971 júniusa és 1975 júniusa között; a második 1982 januárja és 1984 augusztusa között; a harmadik pedig 1987. január–november között.
- 6 Martina CORGNATI, *Il caso „Lotta Poetica”, Catalogo della mostra 1897–1997. Dal colpo di dadi alla poesia visuale*, Palazzo della Ragione Mantova, a cura di Enrico Mascelloni e Sarenco, Adriano Parise Editore, 1997, 107.

(*Il gesto* [A Gesztus], 1959; *Ersitica*, 1956; Potlatch,⁷ 1954–57) is kapcsolja. A Lotta Poetica címevel is egyértelműen utal a parlamenten kívüli baloldal (*sinistra extraparlamentare*) Lotta Continua (Állandó harc) nevű mozgalmára, az alapító szerkesztők a későbbi sorozatokban is megtartották a határozott kísérleti-aktivista irányt. A Lotta Poetica elsődleges feladatának tekintette, hogy nemzetközi szerkesztőgárda és közreműködők segítségével a verbovizuális kísérletek hivatalos orgánuma legyen – nem csak Olaszországban.⁸ A külföldi szerzők írásait gyakran eredeti nyelven – a nemzetköziség (és a takarékoság⁹) jegyében fordítás nélkül közölték.¹⁰ Eredeti műalkotások, fotódokumentációk és tájékoztató anyagok jelentek meg a lapban a kísérleti irányzatokhoz köthető művekről, kiállításokról, eseményekről. Bemutatkozott többek között Luciano Ori, Lucia Marcucci, Jean-François Bory, Alain Arias-Misson és Herman Damen, Jochen Gerz, Ben Vautier, Nicholas Zurbrugg, Henri Chopin, Jiří Valoch, Tim Ulrichs, Klaus Groh, Takahashi Shoachiro, Clemente Padín, Edgardo Antonio Vigo és Szombathy Bálint is, akinek két számban is szerepeltek munkái – köztük az 1972-ben Budapesten megvalósult Lenin-akció fotódokumentációja.¹¹

Egy kortárs, szintén költészeti kísérletekkel foglalkozó csoport, a Lamberto Pignotti és Eugenio Miccini nevéhez köthető Gruppo 70 tömegmédiára iránti érdeklődésével egyidejűleg a Lotta Poetica egész működése alatt határozottan elzárkózott bármiféle külső reklám közlésétől (a lap köréhez tartozó eseményeket, kiadványokat kivéve).¹² A szintén akkoriban induló Flash Art önmagát a művészeti intézményrendszer aktív szereplőjeként láttatta, a hagyományos művészeti folyóiratok szabályainak megfelelően írásokat közölt művészekről, művészekről és kritikusoktól, és befogadott hirdetések is. A Lotta Poetica ezzel szemben az első számoktól fogva önmagát nem kizárólag művészeti folyóiratként definiálta, hanem aktivista szellemiségű művészeti-költészeti hozzáállás jellemezte, a forradalmi művészeti kezdeményezéseket politikai állásfoglalásként mutatva be,¹³ így a művészeti lap imázsa helyett totális kulturális-politikai-ideológiai hadviselést folytatott, műfajokon átívelő eszközökkel. Az első szám szerkesztői üzenetében Sarenco kijelentette: „A *Lotta Poetica* cím jelzi célunk melletti elköteleződésünket, mint költők és művészek két fronton folytatunk állandó harcot: a) nyelvi szinten a polgári társadalom kulturális struktúráinak lebontásáért, b) politikai szinten a munkásosztály és a diákmozgalmak avantgárd törekvéseinek

7 Potlatch „bollettino d'informazione dell'Internazionale lettrista”. A nemzetközi lettrista mozgalom tájékoztatójaként megjelenő lap címét az észak-amerikai indiánok ajándékozási szertartásától kölcsönzi. A Potlatch lapszámaint ingyenesen postázták az érdeklődő olvasók címére. Lásd http://www.arteideologia.it/10-Altre%20storie%20Home/Debord_Potlatch.html.

8 Patrizio PETERLINI, *Paul De Vree in Italia: Lotta Poetica e Factotum Art*, Intervento al Symposium over Paul de Vree (1909–1982) onder de titel PAUL DE VREE: POSITIES TUSSEN POËZIE, PLASTISCHE KUNST & PERFORMANCE, Antwerpen, 2012.

9 GAZZOTTI-ZANOLETTI, *I. m.*, 130.

10 *Uo.*, 11.

11 SZOMBATHY Bálint, *Lenin Budapesten* (1972. május 1.), *Lotta Poetica* 13–14. (1972. giugno-luglio), 15; SZOMBATHY Bálint, *Bauhaus*, *Lotta Poetica* 15–16. (1972. agosto-settembre), 3.

12 GAZZOTTI-ZANOLETTI, *I. m.*, 11.

13 *Uo.*

támogatásáért.”¹⁴ Sarenco a második számban még tovább ment: „avantgárd művészeti törekvéseink lényegileg avantgárd politikai törekvések”.¹⁵ A politikai elkötelezettség konkrét művekben is megnyilatkozik: Sarenco „poesia pubblica - poesia politica”-nak (közköltészet - politikai költészet) nevezi¹⁶ a nyíltan politikai tartalmú műveit, ilyen például az emblemikus *Licenza poetica* sorozat (1971).

A művészetkritikát a Lotta Poetica a társadalmi-politikai állásfoglalás eszközeként utasította el.¹⁷ Elméletük szerint a kritikai tevékenység felesleges, a kultúra másodrendű értelmiségiek szolgálatása, a művészetet (és a költészetet) nem szükséges „lefordítani” a közönség számára, a mű maga az értelmezés, nyelv és metanyelv egyszerre. A kritika ezzel szemben semlegesíti, *elsilányítja* a művészet forradalmi üzenetét.¹⁸ Ez a radikális ellenállás főleg az első sorozatra jellemző, amelyben a kritikus szerepe ellen tiltakozott a lap, később pedig konkrét személyek fellépését is kritizálták; aztán a második sorozatra (amely hét év szünet után, 1982-ben indul újra) már csökkent a felforgató hevület. Némileg megszélidült a lap, Sarenco ekkor már egyedül vezette a szerkesztőséget, majd a két szám erejéig megjelenő harmadik sorozat alatt

14 SARENCO, *Editoriale*, Lotta Poetica 1. (1971).

15 SARENCO, *Avanguardia artistica, avanguardia rivoluzionario*, Lotta Poetica 2. (1971).

16 GAZZOTTI-ZANOLETTI, *I. m.*, 6.

17 *Uo.*, 11.

18 *Uo.*

csatlakozott hozzá Eugenio Miccini.¹⁹ Ekkor már közöltek kritikákat is, kiszélesedett az érdeklődési kör: költészet és vizuális költészet mellett képzőművészettel, a szürrealizmus, a bécsi akcionizmus, a szituacionizmus és a futurizmus kérdéseivel is foglalkozott a lap. Ebben a körben jelent meg többek között Rosanna Apicella többrészes tanulmánya a vizuális költészet elméleti hátteréről és társadalmi jelentőségéről.²⁰

A lap első 12 számának látványvilága is kiemeli a radikális álláspontot: a borítón Gianni Bertini²¹ látható, amint „fegyvert fog” a nézőre. Eredetileg De Vree és Sarenco a szintén festő Enrico Baj közreműködésére számított, de ő nem értett egyet az induló lap szellemiségével, különösen a címet kifogásolta, *Lotta* (harc) helyett a *Pace poetica* (költői béke) mellett érvelt. Ezért inkább Bertinit választották.²²

A militáns megközelítés a tartalommal is érvényesült: a konceptuális művészetet plágiummal vádoló írás²³ mellett egy, a velencei biennálé elleni kiállást jelentő írást is közölt a lap. A *Lotta Poetica* 1972-ben került kapcsolatba a Velencei Biennálé eseményeivel: a biennálé szervezői meghívták a vizuális költők egy csoportját, köztük Sarenco is, hogy szerepeljen a „libro come luogo di ricerca” (a könyv mint kísérleti terep) című, verbovizuális kísérletekkel foglalkozó szekcióban. A megkeresésére a *Lotta Poetica* szerkesztője egy biennálé-ellenes kiáltvánnyal²⁴ válaszolt. Az eset nagy vitát kavart, a magát az olasz kísérleti költészet képviselőjének tekintő *Lotta Poetica* az elüzletiesedett művészeti piac és a *Poesia Visiva* műfaji önállóságának megkérdőjelezése ellen lépett fel. A kiáltvány a vizuális költészet politikai kifejezési lehetőségének leszűkítésével, egyenesen cenzúrával vádolja a nemzetközi kiállítás szervezőit (és Renato Barillit, a szekció kurátorát²⁵).

A *Lotta Poetica* három sorozata – az utolsó szám 1987-ben jelent meg – a verbovizuális kísérletek és a '68-as gyökerű politikai aktivizmus szellemiségének összekapcsolására törekedett. A hetvenes évek mozgalmár-lelkesedése után is megmaradt a lap elköteleződése az experimentális költészet iránt, bár annak lendülete idővel csökkent. Sarenco – néhol vitatott – fordulatokban gazdag életművéből a *Lotta Poetica* két évtizedet és kontinenseket átívelő története önálló műként emelkedik ki.

19 *Uo.*

20 Rosanna Apicella programszerű írásának (*Proposta per un decennio* [Javaslat egy évtizedre]) két teljes duplaszámot szentelt a szerkesztőség: *Lotta Poetica* 28-29., 30-31., emellett a szerző más, rövidebb tanulmányai is megjelentek: *La poesia visiva come fine di un equivoco* [A vizuális költészet mint egy félreértés feloldása], *Lotta Poetica* 17-18-19. (1972); *La poesia internazionale dalla monoglossia alla praxiglossia* [A nemzetközi költészet a monoglossziától a „praxiglossziáig”], *Lotta Poetica* 20-21-22. (1973).

21 Az eredetileg festő Bertini az első sorozat számaiban volt közreműködő, majd a vizuális költészeti érdeklődés hangsúlyos jelenléte miatt eltávolodott a laptól, lásd GAZZOTTI-ZANOLETTI, *I. m.*, 8.

22 *Intervista a Sarenco*, 130.

23 SARENCO – GIANNI BERTINI, „*poesia visiva e conceptual art / un plagio ben organizzato*”, *Lotta Poetica* 6. (1971), 16-17.

24 „*No alla Biennale di Venezia*”, *Lotta Poetica* 11. (1972. április), 3.

25 Sarenco mégis megbékélt a biennáléval, s később három alkalommal szerepelt a velencei kiállításon (1986, 2001, 2011).